

Р Е Ш Е Н И Е

№ 95

София, 19 март 2014 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД на Република България, второ наказателно отделение, в съдебно заседание на двадесет и четвърти февруари 2014 г. в състав :

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА
ЧЛЕНОВЕ: БИЛЯНА ЧОЧЕВА
БИСЕР ТРОЯНОВ

при секретаряН. ЦЕКОВА..... и в присъствието на прокурора от ВКПК. ИВАНОВ....., като изслуша докладваното от съдия П. ПАНОВА наказателно дело № 38/2014 г. , за да се произнесе, взе предвид следното:

Производство пред ВКС е образувано по жалба на защитниците на подсъдимия М.К.М, по жалби на поверениците на частния обвинител и граждански ищец М.Г.З. и по жалба на повереника на частния обвинител и граждански ищец С.Т.К. срещу въззивно решение № 157 от 20.11.2013 г., постановено от Бургаския апелативен съд по ВНОХД № 108/2013 г.

С присъда № 59/05.03.2013 г., постановена по НОХД № 52/2013 г., Бургаският окръжен съд е признал подс. М.М. за виновен в това, че на 03.09.2012 г. в к.к. Слънчев бряг, община Несебър, умишлено умъртвил М.М.З., като убийството е извършено с особена жестокост и предумишлено, поради което и на осн. чл. 116 ал.1 т.6 пр.3 и т. 9 вр. чл.115 и чл. 58а ал.3 вр. ал.2 от НК го е осъдил на лишаване от свобода за срок от двадесет и пет години.

Със същата присъда подс. М. е бил признат за виновен за това, че по същото време и на същото място причинил на С.Т.К. средна телесна повреда, изразяваща се в разстройство на здравето, временно опасно за живота, поради

което и на основание чл. 129 ал.1 и чл. 58а ал.1 от НК му е наложено наказание лишаване от свобода за срок от две години и осем месеца.

С присъдата подс. М. е бил признат за виновен и в това, че 03.09.2012 г. в гр. Бургас, жк. Възраждане, ул. Княз Борис I, № 63 държал боеприпаси – 8 бр. патрони, без да има за това надлежно разрешение, поради което и на осн. чл. 339 ал.1 и чл. 58а ал.1 от НК е бил осъден на лишаване от свобода за срок от една година и четири месеца.

На осн. чл. 23 ал.1 от НК на подс. М. е било определено едно общо наказание в размер на двадесет и пет години лишаване от свобода, за изтърпяването на което в затвор е бил определен първоначален строг режим. С присъдата подс. М. е бил осъден да заплати на гражданския ищец М.Г.З. обезщетение за претърпени неимуществени вреди от престъплението по чл. 116 от НК в размер на 150 хиляди лева, ведно със законната лихва от 03.09.2012 г., като искът в останалата му част до предявения размер от 200 000 лева е бил отхвърлен, както и обезщетение за претърпени имуществени вреди в размер на 2000 лева. Осъден е бил да заплати на гражданския ищец С.Т.К. обезщетение за претърпени от него неимуществени вреди в размер на 20 хиляди лева от престъплението по чл. 129 от НК, ведно със законната лихва от 03.09.2012 г., като искът в останалата му част до предявения размер от 50 хиляди лева е бил отхвърлен.

В касационната жалба на подсъдимия, подадена от защитниците на подсъдимия, се сочи наличието на всички касационни основания по чл. 348 ал.1 от НПК. Касационното основание по чл. 348 ал.1 т.2 от НПК – допуснати съществени процесуални нарушения, се обосновава с наличието на такива, свързани с липса на взимане на становището на подсъдимия и защитата му относно конституирането на останалите страни по делото, липса на произнасяне на всички наведени доводи за допуснати съществени процесуални нарушения от първата инстанция, както и допускане на същите процесуални нарушения във въззивното производство – липса на мотиви относно фактическата обстановка и анализ на доказателствата, липса на мотиви относно квалифициращото обстоятелство „предумисъл” и относно наложеното наказание, както и относно приложимия материален закон. Нарушението на материалния закон /касационно основание по чл. 348 ал.1 т.1 от НПК/ се обосновава с неговото неправилно приложение по отношение на престъплението по чл. 116 от НК поради твърдението, че липсват квалифициращите обстоятелства „особена жестокост” и „предумисъл”, както и наличие на предпоставки за преквалификация на престъплението по чл. 115 или чл. 124 от НК. За престъплението по чл. 339 ал.1 от НК нарушението на материалния закон се изразява в отказа на съда да приложи чл. 9 ал.2 от НК. Явната несправедливост на наказанието се аргументира с твърдението, че

въззивният съд е надценил наличието на отегчаващи отговорността обстоятелства, отчел е като такива обстоятелства, включени в правната квалификация на престъплението по чл. 116 от НК, наложил е наказание, което да отговаря на обществените очаквания, като не е доценил смекчаващите обстоятелства.

С жалбата се прави искане за изменение на въззивното решение с прилагане на закон за по-леко наказуемо престъпление, за намаляване на наказанието или алтернативно – за отмяна на решението и връщане на делото за ново разглеждане.

В жалбите на частния обвинител и граждански ищец М.З. /подадени чрез двамата му повереници/ се изразява недоволство както от наказателната част на въззивното решение поради явната несправедливост на наложеното наказание за престъплението по чл. 116 от НК, за определянето на което не са били взети предвид всички отегчаващи обстоятелства, така и от гражданската му част, поради неуважаване на гражданския иск в пълния му размер. Прави се искане за увеличаване размера на наказанието до пълния му размер от тридесет години лишаване от свобода /каквото правомощие касационният съд не притежава/ и увеличаване на размера на обезщетението за неимуществени вреди до пълния му размер.

В жалбата на частния обвинител и граждански ищец С.К. се сочи наличие на касационните основания по чл. 348 ал.1 т.1 и т.3 от НПК по отношение на наказателната част на въззивното решение. Неправилното приложение на материалния закон според жалбоподателя се изразява в неприлагането на чл. 24 от НК, за което са били налице законовите предпоставки, а явната несправедливост – в определяне на наказание, несъобразено в високата обществена опасност на деянието и на деца. Изразява се несъгласие с определения размер на гражданския иск, който според жалбоподателя е занижен с оглед принципа на справедливостта. Прави се искане за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане или алтернативно- изменението му с увеличаване на размера на гражданския иск.

В съдебно заседание пред касационната инстанция защитниците на подсъдимия и той самият поддържат жалбата по изложените съображения и с направените искания, като поставят акцент на искането за връщане на делото за ново разглеждане.

Поверениците на частния обвинител и граждански ищец З. поддържат жалбите му по доводите в тях и с направените искания. Предлагат на съда да върне делото за ново разглеждане или да потвърди въззивното решение.

Прокурорът от ВКП намира жалбите на подсъдимия и на частните обвинители за неоснователни. Счита, че въззивното решение съдържа отговор

на всички доводи на страните и не се налага преквалификация на престъплението по чл. 116 от НК, което искане намира за неморално, както и липсва основание за приложението на чл. 9 ал.2 от НК по отношение на престъплението по чл. 339 ал.1 от НК. Жалбите на гражданските ищци намира за основателни и предлага да бъдат увеличени размерите на присъдените им обезщетения за неимуществени вреди.

В последната си дума подс. М. моли за преквалификация на престъпленията по чл. 116 и чл. 129 от НК и за оправдаване по отношение на престъплението по чл. 339 от НК.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка за наличието на касационните основания, намери следното:

Жалбите са частично основателни.

Твърдението на защитата, че е допуснато процесуално нарушение от първоинстанционния съд с конституиране на пострадалите като частни обвинители и граждански ищци, без да е взето становището на подсъдимия и защитниците му, е основателно. Видно от протокола от проведеното заседание 04.03.2013 г. /л. 148 и сл. от НОХД № 52/2013 г./ преди даване ход на делото първоинстанционният съд е докладвал постъпилите молби от пострадалите, взел е становището на прокурора по направените искания за конституирането им като страни и е постановил определение, с което е конституирал М.З. и С.К. като частни обвинители и граждански ищци по делото. Едва след това е изслушал защитниците на подсъдимия и самия него по въпроса за конституиране на нови страни. Този ред на провеждане на съдебното заседание е неправилен. Съгласно чл. 271 от НПК съдът, след като провери наличието на предпоставките за даване ход на делото, докладва постъпили искания за конституиране на нови страни в процеса и взема становището на наличните към този момент страни по тези въпроси. Очевидно е, че необходимите страни в наказателния процес към този момент са прокурорът и подсъдимият, както и евентуално участващия защитник. Разпоредбата на чл. 271 ал.6 от НПК поставя като условие за произнасянето на съда по искане за конституиране на нови страни преценката на основанията за даване ход на делото. Ако то не е налице поради причини, посочени в ал.2, то съдът не би могъл да се произнесе и по конституирането на нови страни. Законодателят е предвидил взимането на становището на съществуващите вече страни по въпроса за конституирането на нови, тъй като това обстоятелство има своето отражение върху усилията им в процеса за

упражняване на функциите по обвинението и защитата. За подсъдимия това е от особена важност доколкото конституирането на нови страни в процеса неминуемо ще доведе до изискване на нови усилия от негова страна да организира защитата си, а в случаите на приемане на граждански иски за съвместно разглеждане – и да отговаря по тях. С нарушаване на този законов ред и конституиране на нови страни – граждански ищци и частни обвинители, без да е изслушал становището на подсъдимия и защитниците му, окръжният съд е допуснал процесуално нарушение на чл. 271 от НПК, но и на принципа на равенство на страните в процеса, доколкото такова становище е взел от прокурора. Нарушението обаче не е от категорията на съществените, доколкото непосредствено след това подсъдимият и защитниците са взели отношение по конституирането на новите страни и не са възразили на това. Вероятно затруднението на първоинстанционният съд е произтекло от това, че по делото е постъпило искане за предварително изслушване с оглед провеждане на диференцирана процедура по Глава XXVII от НПК. Това обстоятелство обаче не следва да се отразява на общите правила за даване ход на делото и конституирането на нови страни в процеса. Преди да пристъпи към предварително изслушване на страните по чл. 370 ал.4 от НПК съдът следва да реши въпроса за тяхното конституиране, но за да направи това, следва да спазва реда на чл. 271 от НПК. Поради тези съображения ВКС не намира, че нарушението е от категорията на съществените, което да налага отмяна на въззивното решение и на първоинстанционната присъда и връщане на делото за ново разглеждане.

Прегледът на въззивното решение обаче сочи на допуснато съществено процесуално нарушение при неговото постановяване, тъй като в неговото съдържание се откриват пороци, посочени в касационните жалби на подсъдимия и на частните обвинители по делото.

Въззивното производство е било образувано по повод жалба на защитника на подс. М. – адв. К., в която са изложени съображения за неправилно приложение на материалния закон, като е изразено несъгласие с правната квалификация по чл. 116 ал.1 т.6 пр.3 и т. 9 от НК, направено е искане за преквалифициране на престъплението в такова по чл. 124 от НК, както и за оправдаването на подсъдимия за престъплението по чл. 339 от НК с приложението на чл. 9 ал.2 от НК. Основание за въззивен преглед на присъдата е била и жалба на частния обвинител и граждански ищец М.З., който е изразил несъгласие с размера на наказанието лишаване от свобода за престъплението по чл. 116 от НК и е поискал увеличаването му до максималния размер от тридесет години. В жалбата на частния обвинител и граждански ищец С.К. е поискано увеличаване на наказанието по чл. 129 от НК до максималния размер, както и приложението на чл. 24 от НК спрямо

определеното общо наказание по реда на чл. 23 от НК. И в трите жалби са изложени и други доводи срещу първоинстанционния съдебен акт, които нямат отношение към разглеждания касационен довод.

В съдебно заседание пред Апелативен съд – Бургас, проведено на 21.10.2013 г., защитникът на подс. М. – адв. К., е направил искане въззивният съд да анализира заключението на съдебно-психиатричната експертиза на подсъдимия, прието в хода на въззивното съдебно следствие, и да приеме, че не е налице „предумисъл” към престъплението убийство.

Проверката на въззивния съдебен акт сочи на съществен порок при неговото изготвяне с оглед на съдържанието му, тъй като то не отговаря на изискването на чл. 339 ал.2 от НПК. В него не се съдържа посочването на основанията, поради които съдът не е приел доводите, изложени в жалбите на страните и обосновани от защитата в речта ѝ пред въззивния съд.

Решението на въззивния съд съдържа единадесет страници буквален препис на мотивите на първоинстанционната присъда /включително с подчертаванията и удебеляванията/. По съдържание този обем на решението включва изложение на фактическата обстановка по делото и посочване на доказателствата, въз основа на които е приета за установена тя. Останалите страници от решението би следвало да съдържат аргументите на въззивния съд, поради които той е счел, че жалбите, с които е бил сезиран, са неоснователни, поради което е стигнал до правния извод за потвърждаване на присъдата. Прочитът на тази част от решението сочи, че с малки и незначителни изключения мотивите на въззивния съд отново буквално преповтарят мотивите на първоинстанционния съд /срв. стр. 11-13 от въззивното решение и стр.188-190 от мотивите към присъдата/. Поради това с почти буквално преповтаряне на мотивите на първата инстанция в решението на въззивния съд трудно би могло да се приеме, че последният е изпълнил задължението си по чл. 339 ал.2 от НПК – когато потвърди присъдата, да посочи основанията, поради които не приема доводите, изложени в подкрепа на жалбите. От процесуалноправна гледна точка не може да се очаква, че основанията на въззивния съд, с които е осъществил контрол върху първата инстанция и е потвърдил нейния съдебен акт, ще се обективират с идентичното словесно преповтаряне на нейните мотиви. Този подход на въззивния съд не може да не създаде впечатлението, че там, където и първата инстанция не е изложила мотиви, тъй като пред нея не са били направени съответните искания, които се съдържат за първи път в жалбите срещу присъдата, липсват мотиви и във въззивното решение. По отношение на жалбата на защитника на подс. М., съдържаща посочените по-горе искания по отношение на приложимото материално право, липсват каквито и да е мотиви в решението на въззивния съд относно преквалификацията на

престъплението по чл. 116 от НК в такова по чл. 124 от НК, както и относно оправдаването му за престъплението по чл. 339 от НК с приложението на чл. 9 ал.2 от НК. Искането за приложението на закон за по-леко наказуемо престъпление по отношение на престъплението по чл. 116 от НК в конкретния случай е почивало не само на фактите, приети от първоинстанционния съд и признати от подсъдимия в процедурата по чл. 371 т.2 от НПК, но и въз основа на заключенията на съдебно-психиатричната и съдебно-медицинската експертизи, изслушани в хода на въззивното съдебно следствие. Видно е, че при провеждането на съдебните прения защитниците на подсъдимия са обосновавали своите искания с тези заключения. Те изобщо не са били обсъдени в контекста на направените искания, нито дори анализирани при направата на правните изводи по делото. Аналогичен е бил подходът на въззивния съд и по отношение на жалбите на частните обвинители и граждански ищци по делото З. и К.. В жалбата си първият е поискал от въззивния съд изменение на присъдата с увеличаване на наложеното наказание за престъплението по чл. 116 от НК до максималния размер от тридесет години по чл. 58а ал.2 от НК. Въззивният съд изобщо не е обсъдил това искане, като е изложил в замяна на това съображения защо не би могло в конкретното производство да се наложи наказание „доживотен затвор“, каквото искане никога не е било правено /стр.16 от решението/. Частният обвинител и граждански ищец К. е отправил искане за увеличаване на наказанието за престъплението, от което е пострадал – по чл. 129 от НК, и приложение на чл. 24 спрямо определеното общо наказание по чл. 23 от НК. И на двете искания, поддържани и по време на съдебните прения, липсва какъвто и да е отговор в решението.

Въззивният съд всякога е длъжен да даде отговор на възраженията и доводите на страните, независимо дали ги счита за основателни или не и дали ги уважава или не. Този отговор е именно израз на задължението му на въззивна инстанция, която е и контролна такава – да провери изцяло законосъобразността на първоинстанционната присъда. Резултатът от тази проверка не може да е голословен и формален. Той винаги трябва да бъде обективиран по делото – в мотивите на въззивния съдебен акт, така че да стане достояние на страните, а страната, която е изтъкнала довода, да узнае и проследи начина на формиране на волята на съда, по силата на която аргументите са или не са уважени. В настоящето дело при изготвянето на въззивното решение това не е сторено. По този начин нито за обжалвалата страна, нито за касационния съд е ясно защо доводите на защитата за приложение на друг материален закон /по чл. 124 от НК/, за липса на „предумисъл“ предвид заключението на съдебно-психиатричната експертиза и за приложение на чл. 9 ал.2 от НК спрямо деянието по чл. 339 ал.1 от НК, не

са били уважени. Задължението на съда да даде отговор на всички доводи на защитата не отпада поради факта, че производството пред първата инстанция е протекло по реда на диференцираната процедура на Глава XXVII от НПК и в частност по чл. 371 т.2 от НПК. С признанието на фактите по обвинението подсъдимият и защитата му се лишават от възможността да възразяват срещу признатите факти или да искат събирането на доказателства за тях. Те обаче продължават да имат право да претендират събирането на доказателства и да правят доводи и възражения за необходимост от приложение на относимите основни институти на наказателното право, очертаване на аргументи за обективните и субективни признаци на престъпния състав и обосноваването от тях правна квалификация, визирана в особените норми на наказателния кодекс, релевиране на възражения за наказателна неотговорност /в т. см. ТР № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС/. По конкретното дело въззивният съд е допуснал изслушването и е приел заключенията по две експертизи – съдебно-психиатрична и съдебно-медицинска, но изобщо не ги е обсъдил в решението си, независимо че основните доводи на защитата са били свързани именно с тях. По този начин въззивният съдебен акт не само, че не отговаря на критерия на чл. 339 ал.2 от НПК, но и съществено засяга възможността на подсъдимия и защитата му да реализират правото си на защита, тъй като за тях остава неясна волята на съда.

В оспорвания въззивен съдебен акт липсва отговор и на доводите на двамата частни обвинители по делото, свързани с искането за увеличаване на наказанията за престъпленията по чл. 116 и чл. 129 от НК, както и по искането на частния обвинител К. за приложение на чл. 24 от НК спрямо наложеното общо наказание от двадесет и пет години лишаване от свобода. С искането си за утежняване на наказателноправното положение на подсъдимия тези страни са целели защита на своите права и интереси в процеса. Тяхната претенция е изисквала и съответна реакция от въззивния съд, който в случай на несъгласие с нея, е следвало да изложи своите съображения за това. Като не е уважил искането на частните обвинители, но не е изложил каквито и да е аргументи за това, въззивният съд е нарушил съществено правата им на страни в процеса.

Вярно е, че оценъчната дейност на съда, решаващ делото, е въпрос на вътрешно убеждение на самия съд, но тя не може да бъде резултат на изопачено формиране на това убеждение в противоречие с основния принцип на наказателното съдопроизводство – този по чл. 14 от НПК. Съгласно тази норма съдът винаги е длъжен да изследва обективно, всестранно и пълно всички обстоятелства по делото и въз основа на всички доказателствени източници. В случая въззивният съд е нарушил и принципа на чл. 14 от НПК, тъй като съдържанието на въззивния акт не сочи на спазване на процесуалния

ред на изграждане на вътрешното убеждение на съда въз основа на „всички обстоятелства по делото”. Този ред е предвиден от законодателя, за да е гаранция срещу произволно и необосновано формиране на субективната увереност на съда относно фактите по делото, както и гаранция за това, че това вътрешно убеждение може да бъде проследено от страните, за да се разбере как е била формирана волята на съда, а от друга страна, за да може да бъде поставено на контрол от следващата инстанция. В случая някои от доводите на защитата намират опора в съдебния протокол, поради което са обективирани като обстоятелства по делото, но въобще са били игнорирани от съда.

Игнорирането на исканията и на аргументите на страните или простото деклариране на несъгласие с доводите им, без да се изследват в пълнота и да им се даде мотивиран отговор, сочи на необективно, невисестранно и непълно изследване на всички обстоятелства по делото, а то вече е нарушение на принципа, уреден в чл. 14 от НПК.

Тъй като по конкретното дело не е даден отговор на повечето от доводите на защитата и на частните обвинители и граждански ищци от въззивните им жалби и от пледоариите, е било допуснато съществено нарушение на чл. 14 и чл. 339 ал.2 от НПК, съставляващо касационно основание по чл. 348 ал.1 т. 2 от НПК. Същото е налице и поради това, че липсата на мотиви, към каквато би следвало да се приравни контролирания съдебен акт, лишава страните от проверка на присъдата от въззивна инстанция, както и от възможността им да атакуват валиден въззивен съдебен акт пред касационния съд. Ако при наличните съществени пороци на въззивното решение, жалбите на подсъдимия и частните обвинители и граждански ищци бъдат разгледани по същество, въпреки липсата на произнасяне по същите доводи от въззивния съд, би било налице лишаването им от контрола на една инстанция по делото, което е в противоречие с целта и смисъла на триинстанционното производство. Налице е основание за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на Бургаския апелативен съд.

При новото разглеждане процесуалният недостатък на отмененото въззивно решение следва да бъде преодолян чрез цялостен задълбочен анализ на доказателствата, събрани от първоинстанционния съд, а в случай на необходимост – и чрез събиране на такива от самия въззивен съд, и изготвяне на прецизен въззивен съдебен акт, отговарящ на изискванията на чл. 339 от НПК.

Предвид изложеното и на основание чл. 354 ал.3 т.2 вр. ал.1 т.4 от НПК Върховният касационен съд, второ наказателно отделение

